

Kard. Zenon Grocholewski, *Univerzita a Cirkev na začiatku tretieho milénia*, Kňazsky seminár biskupa Jána Vojaššáka, Spišská Kapitula–Spišske Podhradie, Katolícka univerzita v Ružomberku 2002, ss. 174.

Podczas Wielkiego Jubileuszu, 9 września roku 2000, Papież Jan Paweł II powiedział do pracowników nauki: „Główny temat waszej refleksji – Uniwersytet w służbie nowego humanizmu – dobrze wpisuje się w jubileuszowe dążenie do ponownego odkrycia centralnego miejsca Chrystusa (...) Jako ludzie nauki, nieustannie zastanawiacie się nad wartością ludzkiej osoby. Każdy z was mógłby powiedzieć za starożytnym filozofem: «Szukam człowieka»”

Ta zapowiedź włącza się w nurt doktryny katolickiej na temat: Kościół i nauka, a w szczególności Kościół i Uniwersytet.

W tym kontekście wydaje się oczywiste, że przywołanym tematem zajął się kardynał Zenon Grocholewski, prefekt Kongregacji Nauczania i Wychowania Katolickiego. Sylwetka kardynała Grocholewskiego, wybitnego męża Kościoła, jednego z najbardziej znanych kanonistów przelomu tysiącleci, nie jest obca czytelnikom czasopisma „Polonia Sacra”. Od 15 listopada 1999 roku jako prefekt wspomnianej Kongregacji, kieruje

– w imieniu Papieża – całokształtem nauczania i wychowania w Kościele; prowadzonymi przez niego szkołami wszystkich szczebli łącznie z uniwersytetami.

Wypowiedzi Kardynała na temat wzajemnych relacji Kościół – Uniwersytet zostały zebrane w recenzowanej książce: *Univerzita a Cirkev na začiatku tretieho milénia*, wydanej przez Wyższe Seminarium Duchowne w Spiskiej Kapitule i Katolicki Uniwersytet w Ružomberku. Można sądzić, że wydanie przemówień kardynała Grocholewskiego w Słowacji wynika nie tylko z aktualności tematu i potrzeby jego udostępnienia tamtejszym ośrodkom naukowym, lecz także z wdzięczności dla jego zasług w odnowie i rozwoju nauk teologicznych, w szczególności kanonistyki, w tym kraju po roku 1989. Zresztą jest to już piąte dzieło Kardynała wydane w języku słowackim. Warto dodać, że otrzymał on oprócz odznaczeń państwowych i naukowych w Słowacji także doktorat honoris causa uniwersytetu w Bratysławie w roku 2002.

Na powyższe założenia wskazuje konstrukcja prezentowanej książki. Jej pierwsza część (s. 23–56) zawiera krótkie wypowiedzi znanych w Słowacji przedstawicieli hierarchii kościelnej i świata nauki. Ukazują one działalność kościelną i naukową kardynała Grocholewskiego. Działalność ta, mówiąc najkrócej, to wskazywanie dróg Kościołowi w Słowacji w odbudowie zdewastowanego przez reżim komunistyczny – systemu szkolnictwa, zwłaszcza szkolnictwa kościelnego. Autorzy wypowiedzi nie pomijają postęgi Kardynała w Kościele Powszechnym. Podkreślają jego wierność Urzędowi Nauczycielskiemu Kościoła.

Druga część książki (s. 58–174) zawiera przemówienia kardynała Grocholewskiego wygłoszone z okazji różnych uroczystości uniwersyteckich i spotkań naukowych. Otwiera je wypowiedź w „L'Osservatore Romano” w dniu 8 września 2001 r., w pierwszą rocznicę wspomnianego Jubileuszu Świata Nauki. Artykuł zatytułowany: *Uniwersytet i Kościół: zadania kulturowe i świadectwo wiary daje odpowiedź na pytanie: Dlaczego Jubileusz rozpoczął nowy okres dialogu Kościoła z Uniwersytetem?* W podobnym duchu utrzymana jest wypowiedź z dnia 20 kwietnia 2002 roku w czasie tzw. „dni otwartych” Fakultetu Filozoficzne-

go w Lugano (Szwajcaria): *Obecność uniwersytetu w służbie nauki i kultury*. Po zaprezentowaniu dwóch głównych modeli uniwersytetów europejskich: średnio-wiecznego i nowoczesnego, postawiono pytanie o możliwość ukształtowania nowego modelu wyższej uczelni. Jego cechy charakterystyczne to: duch wolności, miłość braterska, wzajemny szacunek wszystkich członków wspólnoty uniwersyteckiej, umiłowanie prawdy, szczerzy dialog, służba człowiekowi. Takie cechy miałby posiadać Kampus Uniwersytecki w Lugano. Te dwie wypowiedzi dotyczą relacji Kościoła z każdym uniwersytetem.

Kolejne przemówienia dotyczą głównie relacji Kościoła z uniwersytetem katolickim i kościelnym; co nie znaczy, że nie ma tam elementów o charakterze bardziej ogólnym. Cykl ten rozpoczyna wywiad przeprowadzony z polską dziennikarką A. Bieńkowską o zadaniach uniwersytetu katolickiego, zatytułowany: *Służyć prawdzie w pełnym jej wymiarze*. Wywiad podkreśla rolę i znaczenie uniwersytetu katolickiego w Kościele i w świecie. Najznakomitszym ośrodkiem nauk kościelnych w świecie jest Rzym. Tam w różnych wyższych uczelniach kościelnych spotykają się uczeni i studenci z różnych krajów świata. Uczelnie rzymskie promie-

niują nauką i kulturą chrześcijańską na cały Kościół. Prezentuje to wstęp do książki *Papieskie uniwersytety i atenea rzymskie*, który nosi tytuł: *Rzym jako centrum studiów kościelnych*.

Dalsze wypowiedzi kardynała Grocholewskiego dotyczą bardzo trudnego, ale ważnego zagadnienia, mianowicie zadań teologów i biskupów w Kościele, ich wzajemnych obowiązków i relacji. Wypowiedź w gazecie niemieckiej „*Zeitung kritischer Christen*” - Forum 15” jest zatytułowana: *Nasi profesoremie nauczają z mandatu Kościoła. Czego Watykan oczekuje od katolickich uczonych?* Wskazuje ona na potrzebę współpracy profesorów teologii z Urzędem Nauczycielskim Kościoła. Współpraca ta dotyczy w szczególności Kolegium Biskupów, któremu - przede wszystkim - Chrystus powierzył posługę nauczania. Tę sprawę prezentuje wypowiedź: „*Munus docendi biskupa*” zawarta w referacie wygłoszonym z okazji Jubileuszu Roku 2000 Biskupów i przygotowania do Synodu Biskupów (9-11 października). Posługa nauczania jest nierozdzielna od posługi uświęcania i pasterzowania. Dlatego lepiej byłoby mówić o jednym posłannictwie biskupim posiadającym trzy wymiary. Biskupi są autentycznymi nauczycielami. Ich nauczanie jawi się w różnych formach. Szczególną

formą nauczania biskupów jest troska i ich odpowiedzialność za instytucje kościelnych studiów wyższych, za uniwersytety katolickie i uniwersytety oraz fakultety kościelne.

Odpowiedzialności teologa wobec Kościoła i społeczności jest poświęcona wypowiedź na fakultecie teologicznym w Splicie (Chorwacji) 23 marca 2000: *Teolog w służbie Uniwersytetu, Kościoła i społeczności*. Teolog jest w Kościele i dla Kościoła, dlatego ma być sługą słowa Bożego i ewangelizacji. Jako sługa ewangelizacji prowadzonej przez Kościół, potrzebuje misji kanonicznej udzielonej przez kompetentną władzę kościelną. Przedstawia to wypowiedź *Kościelne nihil obstat i nominacja profesorów teologii katolickiej*. Ukazanie tej sprawy było trudne i odważne, najpierw dlatego, że dotyczyło bardzo delikatnego problemu prawnego, a po drugie dlatego, że została zaprezentowana w środowisku teologicznym niemieckim (Würzburg, 30 III 2001) szczególnie na to uciążliwym.

W rozważaniach kardynała Grocholewskiego nie zabrakło wypowiedzi o nauczaniu teologii w wyższych seminariach duchownych: *Nauczanie teologii w seminarium; doniosłość zagadnienia i sugestie*. Konferencja była wygłoszona 10 lipca 2000 roku w Leggano (Włochy) do wychowawców w

seminariach. Dotyczyła formacji intelektualnej i naukowej zarówno nauczających jak i studentów-seminarzystów. Od formacji intelektualnej przyszłych kapłanów zależy posługa nauczania w Kościele.

Omawiana książka: *Uniwersytet i Kościół na początku trzeciego tysiąclecia* składa się z wypowiedzi kar-

dynała Zenona Grocholewskiego w różnych miejscach i w różnych językach. Dotyczą one niezwykle żywotnych spraw dla życia Kościoła. Zaprezentowane wypowiedzi zakorzenione są w nauczaniu i prawie Kościoła. Dlatego książka ta ubogaca nie tylko kanonistykę słowacką, lecz także światową.

Ks. Jan Dyduch

Ks. Mariusz Rosik, *Judaizm u początków ery chrześcijańskiej* (Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu. Rozprawy Naukowe 46) Wrocław 2003, stron 195

Syn Boży, który stał się Człowiekiem, wraz ze swoją ludzką naturą przyjął wszystkie jej uwarunkowania (za wyjątkiem grzechu), należał zatem do określonej epoki historycznej, a także do konkretnego narodu, a był to naród żydowski. Przyjmując określoną narodowość, Jezus wszedł w ramy całej tradycji tego narodu, a przede wszystkim w tradycję religijną, której stadium rozwojowe, współczesne Jezusowi, nazywamy judaizmem. Judaizm oznacza religię Izraela w okresie zaczynającym się w czasach niewoli babilońskiej i trwającym aż do naszych czasów. Oczywiście w tak szerokich ramach czasowych w samym juda-

izmie następowały istotne zmiany. Interesuje nas jednak ten stan rozwoju judaizmu, jaki był współczesny Jezusowi, a także rodzącemu się chrześcijaństwu, które powstało w łonie judaizmu. Chcąc zatem poznać zarówno Jezusa w kontekście jego uwarunkowań historycznych, jak i specyfikę wczesnego chrześcijaństwa, musimy dokładnie poznać judaizm w jego wielorakich aspektach. Potrzebie takiego poznania wychodzi naprzeciw praca ks. Rosika, odznaczająca się na tle innych opracowań tego typu szczególnym bogactwem materiału i jego gruntownym opracowaniem, powołującym się na liczne źródła.